

به نام پروردگار مهربان

دهم

امتحانوفین

آخرین راه برای موفقیت در امتحان

تجربی

فیزیک ۱

ابراهیم دانشمند مهربانی، حمیدرضا عارفپور

بر اساس بارم بنزی
مصوب آموزش و پرورش

مهروماه

مقدمه

امسال، اولین سالیه که پایه‌ی دهم کار خودشو شروع کرده و چون تا حالا از کتابای درسی دهم، امتحانی گرفته نشده و نمونه سوالی هم وجود نداره، بنابراین همه‌ی دانش‌آموزای سال دهم، با نزدیک شدن فصل امتحانا، استرس اینو دارن که چه‌جوری برای امتحان آماده بشن؟ چطوری درس بخونن؟ کدوم بخش کتاب درسی مهم‌تره؟ سوآلا چطوری طرح می‌شن؟ و ...

به خاطر همین، هم‌دانش‌آموزا و هم معلما به کتابی نیاز دارن که تو امتحانای نوبت اول و پایان سال، بهشون کمک کنه. برای تولید کتابی که برای موفقیت در امتحان بتونه به بچه‌ها کمک کنه، همه‌ی سعی و تلاشمونو به کار گرفتیم و کتابی آماده کردیم با عنوان «امتحانوفن» (بر وزن استامینوفن) تا با خوردن! ببخشید خوردن اون، مشکلتون حل بشه. تو این کتاب ۱۰ سری آزمون با رعایت استانداردهای لازم و بارم‌بندی مصوب آموزش و پرورش برای امتحانات نوبت اول و پایان سال، طراحی و تنظیم شده؛ ۳ آزمون برای نوبت اول (امتحانات دی‌ماه) و ۷ آزمون برای امتحانات پایان سال، به همراه یه خلاصه درس کپسولی و کاربردی که همه‌ی مطالب مهم کتاب درسی رو پوشش می‌ده و شما رو برای امتحان آماده می‌کنه.

در طراحی این کتاب، به این موارد توجه ویژه کرده‌ایم:

- ۱ سوال‌ها از نظر ظاهر و محتوا، منطبق بر بودجه‌بندی اعلام شده آموزش ۵ توی پاسخ‌نامه، هر جا لازم بوده، توضیحات بیشتر و تکمیلی داخل و پرورش و شبیه پرسش‌های امتحانات نهایی و هماهنگ کشوری باشه. یه باکس جداگونه اومده.
- ۲ بارم‌بندی سوآلا و حتی ریزبارم‌ها (در پاسخ‌نامه) مشخص شده ۶ خلاصه درس کپسولی هم بخش‌های مهم و کلیدی درس‌ها رو باشه تا بدونید هر قسمت از پاسخ چقدر نمره داره. شامل می‌شه به همراه نکات و مثال‌های بیشتر.
- ۳ مجموعه‌ی آزمون‌ها، کل کتاب درسی رو پوشش بدن. ۷ هر جا که لازم دیدیم، مشاوره‌ی آموزشی برای مطالعه‌ی مفیدتر
- ۴ پاسخ‌نامه مثل راهنمای تصحیح آموزش و پرورش برای امتحانات جهت موفقیت در امتحان ارائه کردیم. هماهنگ باشه.

مجموعه‌ی حاضر گلچینی از ده‌ها نمونه سوال طراحی شده توسط گروهی از اساتید مجرب فیزیک است که از استان‌ها و شهرهای مختلف و مناطق متفاوت آموزش و پرورش تهران ارسال و در اختیار دپارتمان فیزیک انتشارات مهروماه قرار گرفته است. لذا از تنوع دیدگاه و دقت زیاد در پوشش کل مفاهیم برخوردار است. ضمناً در بررسی پاسخ سوآلات، نکات و راه‌حل‌های متنوع و دقیق را خواهید آموخت.

خلاصه‌ی کامل و دقیق و منطبق بر کتاب درسی همراه با مثال‌های حل شده در انتهای مجموعه، با بیان ساده و مرتب خود این امکان را در اختیار شما قرار داده تا در کم‌ترین زمان، هر فصل را مرور نمایید.

با تشکر از همکارانی که ما در این پروژه همراهی کردند: ۱- خانم منیره سادات موسوی (دبیرستان فرزنانگان ۱- تهران) ۲- خانم اکرم سلیمی (مشهد) ۳- آقای محمد گلزاری (دبیرستان البرز- تهران) ۴- آقای صادق بهرامی (دبیرستان شاهد- منطقه ۱۶ تهران) ۵- آقای علیرضا عظیمی (دبیرستان نمونه رشد- تهران)

مشاوره

این کتاب در دو مرحله می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد:

- ۱ پس از مطالعه‌ی خلاصه درس ارائه شده برای هر فصل، مفاهیم و پرسش‌ها و مسائل مربوط به آن فصل را از هر مجموعه انتخاب کرده و پس از پاسخگویی، مورد بررسی و تحلیل قرار دهید.
  - ۲ پس از مطالعه‌ی کامل خلاصه فصل‌ها، هر مجموعه را جداگانه و مستقل، یک آزمون آزمایشی در نظر بگیرید و مطابق استاندارد ایام امتحانات، در مدت معینی پاسخ داده، سپس با توجه به پاسخ‌نامه‌ی ارائه شده، ضمن تخمین نمره‌ی خود، آمادگی خود را ارزیابی نمایید و با ادامه‌ی روند پاسخ‌گویی به مجموعه‌های دیگر، به آمادگی کامل برسید.
- تذکر مهم:** شما می‌توانید با توجه به نکات مهمی که برای هر فصل ارائه شده، به مطالعه‌ی نکاتی که مشکل بیش‌تری دارید اولویت داده و با توجه به آن‌ها آموزش خود را با نظم و سرعت بیش‌تری دنبال کنید.

۱ فصل اول: فیزیک و اندازه‌گیری

■ مدل‌سازی

■ انواع کمیت‌ها

■ تبدیل یکاها (روش زنجیره‌ای)

■ پیشوندهای یکا

■ نمادگذاری علمی

■ اندازه‌گیری (خواندن اعداد و اندازه‌ها، تعیین دقت، تعیین خطا)

■ تخمین مرتبه‌ی بزرگی

■ چگالی

۲ فصل دوم: کار، انرژی و توان

■ محاسبه‌ی کار نیروی ثابت

■ انرژی جنبشی

■ قضیه‌ی کار - انرژی جنبشی

■ انواع انرژی‌های پتانسیل یک سامانه

■ پایستگی انرژی مکانیکی

■ انرژی درونی

■ پایستگی انرژی

■ توان و بازده یک ماشین

۳ فصل سوم: ویژگی‌های فیزیکی مواد

■ انواع جامدها

■ پدیده‌ی پخش - حرکت براونی

■ ویژگی‌های فیزیکی مواد در مقیاس نانو

■ نیروهای بین مولکولی (هم‌چسبی، کشش سطحی، دگرچسبی، اثر موینگی)

■ مسأله‌ی لوله‌های U شکل (تعریف، محاسبه فشار در مایع‌ها)

■ بارومتر - مانومتر

■ شناوری (اصل ارشمیدس، محاسبه‌ی نیروی شناوری)

■ شاره در حرکت (اصل برنولی، آهنگ جریان شاره، معادله‌ی پیوستگی، کاربردهای اصل برنولی)

۴ فصل چهارم: دما و گرما

■ دماسنجی (کمیت دماسنجی، نقاط ثابت دماسنجی)

■ مقیاس‌های دماسنجی و تبدیل آن‌ها به یکدیگر، دماسنج‌های معیار

■ انواع انبساط‌ها در جامدات

■ طرز کار انواع دماسنج‌ها

■ انبساط حجمی مایعات، انبساط غیرعادی آب

■ گرما (یکاها، محاسبه‌های گرمای متبادل‌شده، محاسبه و تعیین دمای تعادل) تغییر حالت (ویژگی هر حالت، انواع تغییرها، محاسبه‌ی گرمای مربوط به هر تغییر)

■ روش‌های انتقال گرما (محاسبه‌های مربوط به رسانش، توضیح همرفت و انواع آن، تابش)

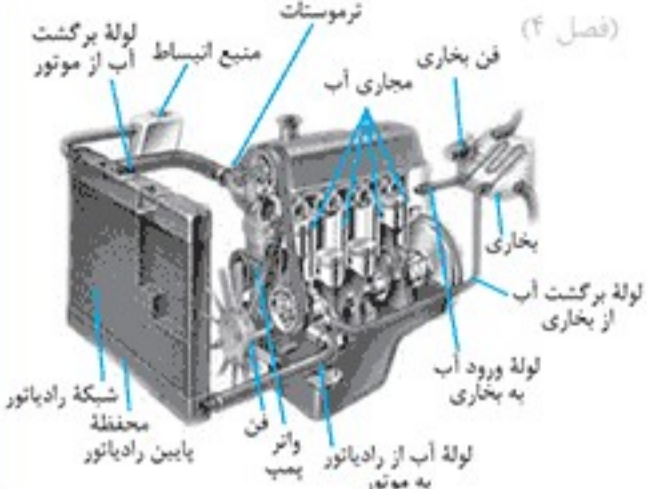

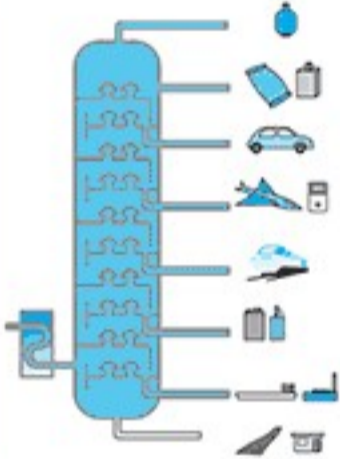
■ اثر گلخانه‌ای

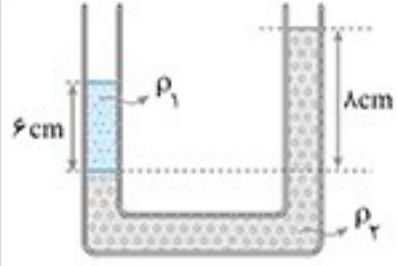
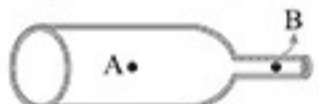
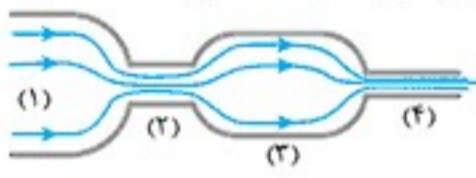
■ قوانین گازها (قانون شارل، قانون گی‌لوساک، قانون بویل - ماریوت، قانون آووگادرو، قانون گازهای آرمانی)

بارم‌بندی فصل به فصل کتاب درسی

نوبت دوم (شهریور)		نوبت دوم (خرداد)		نوبت اول		فصل
فعالیت و آزمایش	محتوای نظری	فعالیت و آزمایش	محتوای نظری	فعالیت و آزمایش	محتوای نظری	
۱	۲/۷۵	۰/۷۵	۱/۷۵	۲	۵	اول
۰/۵	۴	۰/۵	۲/۵	۱	۸	دوم
۱/۲۵	۳/۵	۰/۵	۱/۲۵	۱	۳	سوم (تا ابتدای بخش ۳-۴ صفحه‌ی ۷۲)
		۱	۳	-	-	سوم (از ابتدای بخش ۳-۴ تا پایان فصل)
۱/۲۵	۵/۷۵	۱/۲۵	۷/۵	-	-	چهارم
۴	۱۶	۴	۱۶	۴	۱۶	جمع
۲۰		۲۰		۲۰		

ردیف	سؤالات	نمره
۱	الف) یکای حجم را در SI بنویسید. ب) دانش‌آموزی ادعا می‌کند که فرمول $\pi r^2 h$ را برای محاسبه حجم استوانه به‌دست آورده است. آیا این ادعا درست است؟ توضیح دهید.	۱ (فصل ۱)
۲	نتیجه اندازه‌گیری طول کتابی ۲۳/۴۷ سانتی‌متر گزارش شده است. رقم غیر قطعی و تعداد رقم‌های بامعنی این عدد را بنویسید.	۰/۵ (فصل ۱)
۳	تماشاگران یک بازی فوتبال با آهنگ ۵۰ نفر در دقیقه از هر کدام از درهای خروجی یک ورزشگاه خارج می‌شوند. اگر ورزشگاه ۱۵ در خروجی داشته باشد، محاسبه نمایید در یک بازی فوتبال که ۱۵۰۰۰۰ نفر تماشاگر دارد، چند دقیقه طول می‌کشد که تمام تماشاگران خارج شوند؟	۱ (فصل ۱)
۴	دو دانش‌آموز به وسیله خط‌کشی مانند شکل، طول جسمی را اندازه‌گیری نموده‌اند. دانش‌آموز اول، عدد $5/9 \text{ cm} \pm 0/25 \text{ cm}$ و دانش‌آموز دوم، عدد $5/9 \text{ cm} \pm 0/3 \text{ cm}$ را گزارش کرده‌اند. کدام عدد درست است؟ دلیل خود را بنویسید.	۱/۵ (فصل ۱)
		
۵	اگر یک انسان به‌طور متوسط ۷ ساعت در شبانه‌روز بخوابد، تخمین بزنید که چه مدت زمانی را بر حسب ثانیه در طول عمر خود می‌خوابد؟	۱ (فصل ۱)
۶	یک مکعب به ابعاد ۱۰ سانتی‌متر از فلزی به چگالی $12 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$ ساخته شده است. درون مکعب حفره‌ای وجود دارد که داخل آن حفره با مایعی به چگالی $8 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$ پر شده است. اگر جرم کل مکعب ۴۰۰۰ گرم باشد، حجم مایع درون حفره چند سانتی‌متر مکعب است؟	۱/۵ (فصل ۱)
۷	به جسمی به جرم $m = 2 \text{ kg}$ نیروهای F_1 و F_2 مطابق شکل وارد می‌شوند. اگر نیروی اصطکاک وارد بر جسم در طول حرکت ۲ N باشد، کار هر یک از نیروهای وارد بر جسم را در جابه‌جایی $d = 10 \text{ m}$ در راستای افق محاسبه کنید.	۱/۵ (فصل ۲)
	 $\sin 37^\circ = \cos 53^\circ = 0/6$, $g = 10 \frac{\text{N}}{\text{kg}}$, $\cos 37^\circ = \sin 53^\circ = 0/8$	
۸	آسانسوری با شتاب ثابت $5 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$ شروع به بالا رفتن می‌کند. جسمی به جرم ۴۰ kg درون آسانسور قرار دارد. الف) کار نیروی عمودی تکیه‌گاه وارد بر جسم ب) کار نیروی وزن پ) انرژی جنبشی جسم را بعد از آن که آسانسور ۲۰ متر بالا رفت، محاسبه نمایید.	۲ (فصل ۲)
۹	وزنه‌ای به جرم ۲ کیلوگرم را روی سطح شیب‌داری که زاویه شیب آن ۳۰ درجه است، به طرف بالا می‌کشیم. اگر نیروی اصطکاک وارد بر وزنه در طول مسیر برابر ۳۰ نیوتون باشد، افزایش انرژی پتانسیل وزنه را وقتی آن را ۳ متر روی سطح بالا می‌بریم، محاسبه کنید. ($\sin 30^\circ = \frac{1}{2}$)	۱ (فصل ۲)
۱۰	گلوله‌ای به جرم ۲۰۰ گرم از نقطه A رها می‌شود و بعد از برخورد به فنری در سطح افقی آن را متراکم می‌کند. اگر کار نیروی اصطکاک در مسیر AB برابر ۶- ژول و سطح افقی بدون اصطکاک باشد، حداکثر انرژی پتانسیل کشسانی فنر چند ژول است؟	۱ (فصل ۲)
		

ردیف	سؤالات	نمره
۱۱	چرا برای خنک‌نمودن موتور خودرو در رادیاتور آن از آب استفاده می‌شود؟ (فصل ۴) 	۰/۷۵
۱۲	چرا پرندگان در هوای سرد پرهای خود را باز می‌کنند؟ (فصل ۴) 	۰/۷۵
۱۳	در پالایشگاه‌های نفت، برجی به نام برج تقطیر جزء به جزء وجود دارد. اساس کار این برج بر چه مفهوم فیزیکی استوار است؟ (فصل ۴) 	۰/۷۵
۱۴	تعریف کنید: (أ) قانون بویل-ماریوت (ب) تبخیر سطحی (فصل ۴)	۱/۵
۱۵	جرم یک مکعب مستطیل به ابعاد ۴ و ۱۰ و ۲۰ سانتی‌متر و چگالی $\frac{5}{3} \frac{g}{cm^3}$ چند گرم است؟ (فصل ۱)	۱
۱۶	پسربچه‌ای توبی را از سطح زمین با تندی $3 \frac{m}{s}$ شوت می‌کند. این توب با تندی $2 \frac{m}{s}$ به شیشه پنجره ساختمانی برخورد می‌کند. با صرف‌نظر از مقاومت هوا، ارتفاع پنجره از سطح زمین را تعیین کنید. ($g = 10 \frac{m}{s^2}$) (فصل ۲)	۱
۱۷	الف) در عمق ۳۰ متری سطح آب دریا، فشار چه قدر است؟ ب) نیروی وارد بر $2m^2$ از کف دریا در این عمق چه قدر است؟ ($\rho_{\text{آب}} = 1000 \frac{kg}{m^3}$ و $P_0 = 1.013 \times 10^5 Pa$ و $g = 10 \frac{m}{s^2}$) (فصل ۳)	۱/۵
۱۸	یک میله آهنی به طول ۶m در دمای $10^\circ C$ موجود است. وقتی این میله به دمای $11^\circ C$ می‌رسد، چه مقدار به طول آن افزوده می‌شود؟ (ضریب انبساط طولی آهن $1/2 \times 10^{-5} K^{-1}$ است.) (فصل ۴)	۱/۲۵
۱۹	برای تبدیل ۲۰۰g یخ $0^\circ C$ به آب $100^\circ C$ به چه مقدار انرژی گرمایی نیاز است؟ ($L_F = 335000 \frac{J}{kg}$ و $c_{\text{آب}} = 4200 \frac{J}{kg.K}$) (فصل ۴)	۱/۵
۲۰	در مخزنی به گنجایش ۱۶L و دمای $27^\circ C$ ، تحت فشار ۳atm، گاز اکسیژن قرار دارد. جرم گاز اکسیژن موجود در این مخزن را به دست آورید. ($M_{O_2} = 32 \frac{g}{mol}$ و $R = 8 \frac{J}{mol.K}$) (فصل ۴)	۱/۵
۲۰	«موفق باشید»	

ردیف	سؤالات	نمره
۱۲	 <p>در شکل مقابل، دو مایع مخلوطنشده در لوله U شکل در حال تعادل هستند. اگر $\rho_1 = 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$ باشد، چگالی مایع دوم (ρ_2) را به دست آورید. (فصل ۳)</p>	۰/۷۵
۱۳	<p>جسمی در آب قرار گرفته و $\frac{1}{3}$ آن از آب بیرون است. چگالی جسم را به دست آورید. ($\rho = 1 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$) (فصل ۳)</p>	۰/۷۵
۱۴	<p>اگر دو جسم در آب به یک اندازه سبک شوند، (حجم آن‌ها - وزن آن‌ها در هوا) با یکدیگر برابر است. (فصل ۳)</p>	۰/۲۵
۱۵	<p>جسمی بر سطح آب شناور است و $\frac{2}{3}$ حجم آن در آب فرو رفته است. اگر شتاب گرانش را ۳ برابر کنیم، (تمام آن در آب فرو خواهد رفت - وضعیت آن تغییر نخواهد کرد.) (فصل ۳)</p>	۰/۵
۱۶	 <p>در شکل مقابل شاره‌ای در لوله، جریانی پایا و لایه‌ای دارد. فشار شاره را در نقاط A و B با یکدیگر مقایسه کنید. (فصل ۳)</p>	۰/۵
۱۷	 <p>اگر تندی شاره در مقطع (۱) با شعاع $r_1 = 20 \text{ cm}$ برابر $v_1 = 5$ متر بر ثانیه باشد، تندی شاره را در مقطع (۴) به دست آورید. (فصل ۳)</p>	۰/۵
۱۸	<p>الف) نقطه جوش هلیوم مایع ۴K است. این دما را بر حسب درجه سلسیوس بنویسید. (فصل ۴)</p> <p>ب) در یک دمای معین، اختلاف مقادیری که دماسنج‌های کلون و فارنهایت نشان می‌دهد برابر ۱ است. دما چند درجه سلسیوس است؟ (فصل ۴)</p>	۱
۱۹	<p>طول یک پل فلزی حدود ۲۰۰ متر و ضریب انبساط خطی آن $1/4 \times 10^{-5} \text{ K}^{-1}$ است. دما در شب حداقل به 5°C و در روز حداکثر به 35°C می‌رسد. حداکثر افزایش طول پل را در مدت یک شبانه‌روز به دست آورید. (فصل ۴)</p>	۰/۵
۲۰	<p>در دمای صفر درجه سلسیوس، حجم ظرف شیشه‌ای توسط ۳ لیتر جیوه کاملاً پر شده است. وقتی دمای شیشه را به 5°C می‌رسانیم، 18 cm^3 جیوه از ظرف خارج می‌شود. اگر ضریب انبساط حجمی جیوه $1/8 \times 10^{-4} \text{ K}^{-1}$ باشد، ضریب انبساط خطی شیشه را به دست آورید. (فصل ۴)</p>	۱
۲۱	<p>درون یک استخر بزرگ آب به دمای صفر درجه سلسیوس، یک قطعه یخ ۲۰۰ گرمی به دمای 6°C می‌اندازیم. محاسبه نمایید پس از تعادل، چه مقدار یخ درون استخر باقی خواهد ماند؟ $C_{\text{یخ}} = 2000 \frac{\text{J}}{\text{kg} \cdot ^\circ \text{C}}$ و $L_f = 333000 \frac{\text{J}}{\text{kg}}$ (فصل ۴)</p>	۱/۵
۲۲	<p>دو تکه یخ با جرم یکسان که با تندی‌های مساوی به طرف هم پرتاب شده‌اند، در اثر برخورد با هم به بخار آب تبدیل می‌شوند. اگر دمای تکه‌های یخ 5°C باشد، حداقل تندی تکه‌های یخ را قبل از برخورد محاسبه نمایید. (فصل ۴)</p> <p>$c_{\text{یخ}} = 2100 \frac{\text{J}}{\text{kg} \cdot ^\circ \text{C}}$ و $L_f = 334000 \frac{\text{J}}{\text{kg}}$ و $L_v = 2256000 \frac{\text{J}}{\text{kg}}$ و $c_{\text{آب}} = 4200 \frac{\text{J}}{\text{kg} \cdot ^\circ \text{C}}$</p>	۱/۵

۱۶ الف

۵ طول عمر متوسط انسان را ۷۰ سال فرض می‌کنیم و هر شخص تقریباً ۸ ساعت در شبانه‌روز می‌خوابد. پس:
 (0.25)
 $70 \times 365 \times 8 \times 3600 \sim 10^2 \times 10^2 \times 10^1 \times 10^3 = 10^6 s$ (۰.۲۵)
 ثانیه ساعت روز سال (۰.۲۵) (۰.۲۵)

۶ حجم مکعب $(10)^3 = 1000 \text{ cm}^3$
 حفره $V_{\text{مکعب}} + \rho_{\text{فلز}} V_{\text{فلز}} + m_{\text{مایع}} = \rho_{\text{فلز}} V_{\text{فلز}} + \rho_{\text{مایع}} V_{\text{حفره}}$ (۰.۲۵)
 $m = m_{\text{فلز}} + m_{\text{مایع}}$ جرم فلز مکعب
 $12V_{\text{فلز}} + 8V_{\text{حفره}} = 4000 \text{ gr}$ (۱) (۰.۲۵)
 $V_{\text{فلز}} = V_{\text{مکعب}} - V_{\text{حفره}} = 1000 - V_{\text{حفره}}$ (۲) (۰.۲۵)
 $(1) \text{ و } (2) \Rightarrow 12 \times (1000 - V_{\text{حفره}}) + 8V_{\text{حفره}} = 4000$ (۰.۲۵)
 $\Rightarrow V_{\text{حفره}} = 2000 \text{ cm}^3$ (۰.۲۵)

۷ $W_{F_1} = F_1 d \cos 37^\circ = 10 \times 10 \times 0.8 = 80 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $W_{F_2} = F_2 d \cos 53^\circ = 5 \times 10 \times 0.6 = 30 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $W_N = Nd \cos 90^\circ = 0$ (۰.۲۵), $W_{mg} = mgd \cos 90^\circ = 0$ (۰.۲۵)
 $W_{f_k} = f_k d \cos 180^\circ = 2 \times 10 \times (-1) = -20 \text{ J}$ (۰.۲۵)

۸ الف $\Sigma F_y = ma$
 $N - mg = ma$ (۰.۲۵)
 $\rightarrow N = m(g+a) = 40(10+5) = 600 \text{ N}$ (۰.۲۵)
 $W_N = Nd \cos 0^\circ = 600 \times 20 \times 1 = 12000 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $W_{mg} = -mgh = -40 \times 10 \times 20 = -8000 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $W_t = \Delta K \rightarrow W_N + W_{mg} = K_f - K_i$ (۰.۲۵)
 $\Rightarrow 12000 - 8000 = K_f - 0 \Rightarrow K_f = 4000 \text{ J}$ (۰.۲۵)

۹ $\sin 37^\circ = \frac{\Delta h}{d} \Rightarrow \Delta h = 2 \times \frac{1}{2} = 1/5 \text{ m}$ (۰.۲۵)
 $\Delta U = mg\Delta h = 2 \times 10 \times 1/5 = 2 \text{ J}$ (۰.۲۵)

۱۰ $E_B - E_A = W_{f_k} \rightarrow K_B + U_B - K_A - U_A = W_{f_k}$ (۰.۲۵)
 $K_B - mgh = -6 \Rightarrow K_B - \frac{200}{1000} \times 10 \times 8 = -6 \Rightarrow K_B = 10 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $E_B = E_C \Rightarrow K_B = U_C \Rightarrow U_C = 10 \text{ J}$ (۰.۲۵)

(۰.۲۵) $W = Fd \cos \alpha \rightarrow P = \frac{W}{t} = \frac{Fd \cos \alpha}{t}$ (۰.۲۵)
 $= FV \cos \alpha$ در حرکت با تند ثابت (۰.۲۵)
 $P = 200 \times 2 \times 0.8 = 320 \text{ W}$ (۰.۲۵)

$E_{\text{ورودی}} = 100 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $E_{\text{خروجی}} = K = \frac{1}{2} mv^2 = \frac{1}{2} \times 2 \times (4\sqrt{5})^2 = 80 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $R_a = \frac{E_{\text{خروجی}}}{E_{\text{ورودی}}} \times 100 = \frac{80}{100} \times 100 = 80\%$ (۰.۱۵)
 $E_{\text{کل}} = U = mgh \Rightarrow h = \frac{100}{2 \times 10} = 5 \text{ m}$ (۰.۱۵)

۱۷ الف $W_t = K_B - K_A = K_B = \frac{1}{2} mv^2 = \frac{1}{2} \times 1/5 \times 64 = 48 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $W_f = E_C - E_B = -K_B = -48 \text{ J}$ (۰.۲۵)
 $W_f = f \cdot d \cdot \cos 180^\circ$ (۰.۲۵)
 $\Rightarrow -48 = -f \times 10 \times 10^{-2} \Rightarrow f = 48 \text{ N}$ (۰.۲۵)

آزمون ۲ * دی ماه

۱ الف m^3 (۰.۲۵)
 ب $V = \pi r^2 h \rightarrow [V] = (m)^3 \times m = m^4$ (۰.۲۵)
 بر طبق این فرمول، حجم از رابطه‌ای به دست می‌آید که واحد آن m^4 است که با واحد حجم در SI سازگاری ندارد، در نتیجه این فرمول نمی‌تواند درست باشد. (۰.۲۵)

۲ رقم غیر قطعی ۷، (۰.۲۵) تعداد رقم‌های با معنی ۴ (۰.۲۵)
 ۲۳ / ۴۷ cm

۳ با توجه به تعداد درها و آهنگ خروج داریم:
 $50 \frac{\text{نفر}}{\text{دقیقه}} \times 15 = 750 \frac{\text{نفر}}{\text{دقیقه}}$ (۰.۱۵)
 $750 \frac{\text{نفر}}{\text{دقیقه}} = \frac{150000}{t} \rightarrow t = 200 \text{ دقیقه}$ (۰.۲۵)

۴ طول جسم از ۵/۵ cm بیشتر است. بنابراین دو دانش‌آموز عدد ۵/۹ cm را اعلام کرده‌اند که ۹ رقم حدسی در گزارش آن‌ها است. رقم حدسی در محدوده میلی‌متر است. (۰.۲۵)
 کوچک‌ترین طولی که توسط این خط‌کش اندازه‌گیری می‌شود ۰/۵ cm است. یعنی دقت اندازه‌گیری آن ۰/۵ cm است. بنابراین خطای اندازه‌گیری برابر است.

با $\frac{0.5}{2} = 0.25 \text{ cm} = 2/5 \text{ mm}$ (۰.۲۵)، اما این مقدار خطا از مرتبه رقم غیر قطعی، یک رقم بیشتر دارد و این درست و دقیق نیست. اما در عدد دوم، مقدار خطا گرد شده و با این کار، خطا در محدوددهی رقم حدسی قرار گرفته (۰.۲۵) و درست است. پس $5/9 \text{ cm} \pm 0/3 \text{ cm}$ صحیح می‌باشد. (۰.۲۵)

۱۸ $\Delta L = L_1 \alpha \Delta \theta = 6 \times 10^{-2} \times 10^{-5} \times (110 - 10)$ (۰/۲۵)

$\Rightarrow \Delta L = 7/2 \times 10^{-7} \text{ m}$ (۰/۵)

۱۹ $Q = mL_F + mc\Delta\theta = (0/2 \times 235000) + (0/2 \times 4200 \times 100)$ (۰/۲۵)

$\Rightarrow Q = 151000 \text{ J}$ (۰/۵)

۲۰ $PV = nRT \Rightarrow 3 \times 10^5 \times 16 \times 10^{-3} = n \times 8 \times 300$ (۰/۲۵)

$\Rightarrow n = 2 \text{ mol}$ (۰/۲۵)

$n = \frac{m}{M} \Rightarrow 2 = \frac{m}{32} \Rightarrow m = 64 \text{ g}$ (۰/۲۵)

آزمون ۶ * خردادماه

۱ الف ص (۰/۲۵) ب ص (۰/۲۵) پ ص (۰/۲۵) ت غ (۰/۲۵)

۲ الف اصلی (۰/۲۵) ب می تواند (۰/۲۵)

پ کاهش کشش سطحی آب در اثر افزودن مایع ظرف شویی (۰/۲۵)

ت شکل جسم (۰/۲۵) ث تصعید (۰/۲۵) - چگالش (۰/۲۵)

۳ الف ۱ (۰/۲۵)

ب ۴ (نفوذ و پخش آب در اجسام متخلخل مانند قند و مصالح ساختمانی در اثر خاصیت موینگی است.) (۰/۲۵)

پ ۲ $(T = 40 \Rightarrow \theta + 273 = 40 \Rightarrow \theta = \frac{273}{3} = 91^\circ \text{C})$ (۰/۲۵)

ت ۱ (۰/۲۵)

۴ الف کاهش (۰/۲۵) - افزایش (۰/۲۵)

ب پایسته می ماند (۰/۲۵) - سامانه منزوی (۰/۲۵)

پ همرفت طبیعی (۰/۲۵) - تابش (۰/۲۵)

ت بی شکل (آمورف) (۰/۲۵) - شیشه (قیر) (۰/۲۵)

ث فرو رفته (۰/۲۵) - برآمده (۰/۲۵)

ج گازها (۰/۲۵) - لایه‌ای (در امتداد افق) (۰/۲۵)

۵ الف در بخش‌های توخالی هوا به دام می‌افتد (۰/۲۵) و چون هوا رسانای ضعیف گرماست، بنابراین از خارج شدن گرما از بدن خرس به بیرون جلوگیری می‌کند و بدن خرس گرم نگه داشته می‌شود. (۰/۲۵)

ب حجم ظاهری مکعب را با استفاده از فرمول $V = a^3$ به دست می‌آوریم. سپس با توجه به چگالی آهن (که در جدول وجود دارد)، جرم مکعب به فرض توپر را به دست می‌آوریم ($m = \rho V$). جرم مکعب را با ترازو به دست آورده (جرم واقعی)، دو جرم را با هم مقایسه می‌کنیم. (۰/۲۵) اگر جرم حاصل از فرمول با جرم ترازو یکی بود، معلوم است که حفره‌ای درون مکعب وجود ندارد. اما اگر جرم حاصل از فرمول از جرم ترازو بیشتر شود، یعنی درون مکعب حفره‌ای وجود دارد که می‌توان آن را نیز محاسبه کرد. (۰/۲۵)

۶ الف باریک‌تر خواهد شد. زیرا طبق معادله پیوستگی (۰/۲۵) و رابطه معکوس تند (v) و سطح مقطع (A)، هرچه باریک‌تر به پایین‌تر نزدیک شود، انرژی جنبشی باریک‌تر، در نتیجه تند مولکول‌های آب بیشتر می‌شود. پس سطح مقطع آن باریک‌تر خواهد شد. (۰/۲۵)

ب گلوله مسی. با توجه به این که جرم دو گلوله یکسان است و چگالی سرب بیشتر است، پس حجم گلوله سربی از گلوله مسی (۰/۲۵) طبق فرمول $m = \rho V$ کم‌تر می‌شود. (۰/۲۵) به گلوله‌ای که حجم بیشتر داشته باشد، نیروی شناوری بزرگ‌تری وارد می‌شود. (۰/۲۵) یعنی گلوله مسی.

$P_{\text{سرب}} > P_{\text{مس}} \xrightarrow{m_1 = m_2} V_{\text{مس}} > V_{\text{سرب}} \Rightarrow F_b = \rho_{\text{آب}} V_{\text{مس}} g$

آزمون ۵ * خردادماه

۱ ا) ۱۰ (۰/۲۵) ب) پتانسیل کشسانی سامانه جرم- فنر (۰/۲۵)

پ) پخش (۰/۲۵) ت) گرماسنج بمبی (۰/۲۵)

۲ ا) کمیت برداری (ب) تغییر انرژی جنبشی (۰/۲۵)

پ) بارومتر (ت) چگالی (۰/۲۵)

۳ ا) $0/1 \text{ kg}$ (ب) 8 (۰/۲۵) پ) 3 رقم (۰/۲۵)

۴ فرض کنیم طول قدم‌های یک دانش‌آموز 40 cm باشد. (۰/۲۵)

$280 \text{ km} \left(\frac{10^3 \text{ m}}{1 \text{ km}} \right) \left(\frac{10^2 \text{ cm}}{1 \text{ m}} \right) \left(\frac{1 \text{ قدم}}{40 \text{ cm}} \right) =$ (۰/۲۵)

$= 7 \times 10^5 \text{ قدم} \sim 10^6 \text{ قدم}$ (۰/۲۵)

۵ اگر نیروهای تلف‌کننده انرژی بر جسم اثر نکنند، آن‌گاه انرژی مکانیکی جسم همواره مقدار ثابتی است. (۰/۵)

$E_1 = E_2 \Rightarrow K_1 + U_1 = K_2 + U_2$ (۰/۲۵)

۶ در مرحله اول حرکتش کار بیش‌تری انجام می‌دهد. (۰/۵) زیرا جابه‌جایی وزنه در این مرحله بیش‌تر است. (۰/۲۵)

۷ ا) زیرا نیروی هم‌جسبی میان ذرات جیوه،

بیش‌تر از نیروی دگرجسبی بین مولکول‌های جیوه و شیشه است. (۰/۵)

۸ ا) در نقطه ۲ فشار کم‌تر و سرعت شاره بیش‌تر است. (۰/۵) ب) اصل برنولی (۰/۵)

۹ زیرا از جانب آب نیرویی رو به بالا بر توپ وارد می‌شود (۰/۵) که همان نیروی ارشمیدس است. (۰/۲۵)

۱۰ دماسنج گازی (۰/۲۵) - دماسنج مقاومت پلاتینی (۰/۲۵) - تفسنج (۰/۲۵)

۱۱ گرمای ویژه آب بالاست و ارزان و در دسترس است. (۰/۵) بالا بودن گرمای ویژه سبب می‌شود تا آب، گرمای زیادی دریافت کند تا دمای آن قدری بالا رود. (۰/۲۵)

۱۲ هوا عایق گرمایی خوبی است. (۰/۲۵) پرندگان با این کار مقداری هوا در بین پرهای خود ذخیره می‌کنند تا گرم شوند. (۰/۵)

۱۳ نفت خام دارای مشتقات زیادی است که هر کدام در دمای خاصی میعان می‌یابند. از این رو در برج تقطیر طبقات مختلفی وجود دارد تا هر یک از مشتقات نفت پس از میعان از آن خارج شود. (۰/۲۵)

۱۴ ا) در دمای ثابت، فشار یک گاز با حجمش نسبت وارون دارد. یعنی: (۰/۲۵)

ب) به جداسدن مولکول‌های سطح مایع از آن تبخیر سطحی گویند. (۰/۲۵)

$V = 20 \times 10 \times 4 = 800 \text{ cm}^3$ (۰/۲۵)

$m = \rho V = 5 \times 800 = 4000 \text{ g}$ (۰/۵)

$K_1 = K_2 + U_2 \Rightarrow \frac{1}{2} m v_1^2 = m g h_2 + \frac{1}{2} m v_2^2$ (۰/۲۵)

$\frac{1}{2} \times 30^2 = (10 \times h_2) + \left(\frac{1}{2} \times 20^2 \right) \Rightarrow h_2 = 25 \text{ m}$ (۰/۲۵)

$P = \rho g h + P_0$ (۰/۲۵)

$P = (1000 \times 10 \times 20) + (1/0.2 \times 10^5) = 403000 \text{ Pa}$ (۰/۲۵)

$P = \frac{F}{A} \Rightarrow F = PA = 403000 \times 2 = 806000 \text{ N}$ (۰/۲۵) ب)

$$E_1 = E_2 \rightarrow K_1 + U_1 = K_2 + U_2 \quad (0.25)$$

$$\rightarrow U_1 = K_2 = \frac{1}{2} m v_2^2 = \frac{1}{2} \times 2 \times (4\sqrt{5})^2 \quad (0.25)$$

$$\rightarrow K_2 = 80 \text{ J} = U_1 \Rightarrow W = 80 \text{ J} \quad (0.25)$$

$$\rightarrow Ra = \frac{W_{\text{مفید}}}{W_{\text{کل}}} \times 100 = \frac{80}{100} \times 100 = 80\% \quad (0.25)$$

۸ نیروی دگرچسبی بین آب و سیم باعث می‌شود که آب به سیم بچسبد. (۰.۲۵) ذره‌های آب به علت نیروی هم‌چسبی به یکدیگر چسبیده و تشکیل قطره می‌دهند و به تدریج بزرگ و بزرگ‌تر می‌شوند. هرگاه نیروی وزن یک قطره از نیروی دگرچسبی آب و سیم بیش‌تر شود، قطره از سیم جدا شده و سقوط می‌کند. (۰.۲۵)

۹ نیروی چسبندگی (نیروی بین مولکولی) مانع می‌شود که فاصله بین مولکول‌های روغن آن قدر زیاد شود که پارگی در لکه روغن ایجاد شود. (۰.۵)

۱۰ مقعر (۰.۲۵)، محدب (۰.۲۵)

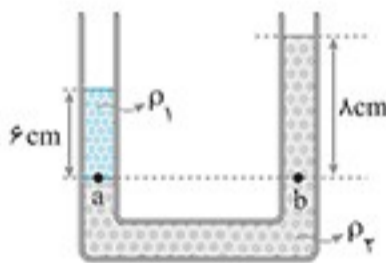
$$P = \rho g h + P_0 \quad (0.25)$$

→ h = ۲۰ cm : فاصله از سطح آزاد مایع

→ P' : فشاری که از طرف مایع به کف مخزن وارد می‌شود

$$P' = \rho g h = 800 \times 10 \times \frac{20}{100} = 1600 \text{ Pa} \quad (0.25)$$

$$F = P'A = 1600 \times 50 \times 10^{-4} = 8 \text{ N} \quad (0.25)$$

$$P_a = P_b$$

$$\rho_1 g h_1 + P' = \rho_2 g h_2 + P' \quad (0.25)$$

$$1000 \times \frac{6}{100} = \rho_2 \times \frac{\lambda}{100} \rightarrow \rho_2 = 750 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3} \quad (0.25)$$

۱۳ با توجه به این که $\frac{1}{3}$ حجم جسم بیرون از آب است، در نتیجه $\frac{2}{3}$ حجم آن داخل است، بنابراین حجم آب جابه‌جا شده برابر $\frac{2}{3}$ حجم جسم می‌باشد:

$$\text{حجم آب جابه‌جا شده} = \frac{2}{3} (\text{حجم جسم}) \quad (0.25)$$

$$V_2 = \frac{2}{3} V_1$$

چون جسم در آب ساکن است، بنابراین وزن آن با نیروی شناوری که آب بر آن وارد می‌کند برابر است:

وزن شاره جابه‌جا شده = نیروی شناوری = وزن جسم

$$m_1 g = m_2 g \rightarrow m_1 = m_2 \rightarrow \rho_1 V_1 = \rho_2 V_2 \quad (0.25)$$

$$\rho_1 V_1 = 1 \times \frac{2}{3} V_1$$

$$\rho_1 = \frac{2}{3} \frac{g}{\text{cm}^3} \quad (0.25)$$

(۰.۲۵)

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{PV}{RT}$$

$$P = 6 \times 10^5 \text{ Pa}$$

$$V = \frac{1}{3} L = \frac{1}{3} \times 10^{-3} \text{ m}^3 \quad (0.25)$$

$$T = 273 + 27 \Rightarrow T = 300 \text{ K} \quad (0.25)$$

$$\Rightarrow n = \frac{6 \times 10^5 \times \frac{1}{3} \times 10^{-3}}{8.314 \times 300} \Rightarrow n = 2 \text{ mol} \quad (0.25)$$

$$m = nM \Rightarrow m = 2 \times 4 = 8 \text{ g} \quad (0.25)$$

آزمون ۸ * خردادماه

۱ الف) حجم مکعب مستطیل (۰.۲۵) $V = Ah = 7 \times 36 = 252 \text{ cm}^3$
ب) (۰.۲۵)

$$h_1 = 7 \text{ cm} \rightarrow V_1 = 252 \text{ cm}^3 \quad (0.25)$$

$$h_2 = 9 \text{ cm} \rightarrow V_2 = 324 \text{ cm}^3$$

$$V_2 - V_1 = 324 - 252 = 72 \text{ cm}^3 \quad (0.25)$$

اختلاف حجم آب در دو حالت برابر با حجم سنگ است.

۲ الف) $2/5 \text{ cm}$ رقم بامعنا دارد. (۰.۲۵)

ب) $0.42 \text{ cm} = 42 \times 10^{-2} \text{ cm} = 4/2 \times 10^{-2} \text{ cm}$

۲ رقم بامعنا دارد. (۰.۲۵)

۱۲

۳ $200 \cdot IU = 200 \times 0.025 \text{ mg} = 5 \text{ mg}$ (۰.۲۵) قرص

$$\text{تعداد قرص‌های مورد نیاز} = \frac{15 \text{ mg}}{5 \text{ mg}} = 3 \quad (0.25)$$

۴ اگر دستگاه دیجیتال (رقمی) باشد، حداقل تا یک صدم گرم را می‌تواند اندازه‌گیری کند (۰.۲۵) و اگر دستگاه مدرج باشد، کمینه تقسیم‌بندی دستگاه دو برابر خطای دستگاه یعنی 0.02 گرم می‌باشد. (۰.۲۵)

$$E_1 = E_2 \rightarrow K_1 = K_2 + U_2 \quad (0.25)$$

$$K_1 = K_2 + 2K_2 = 4K_2 \quad (0.25)$$

$$\frac{1}{2} m v_1^2 = 4 \times \frac{1}{2} m v_2^2 \Rightarrow v_1^2 = 4v_2^2$$

$$v_1 = 2v_2 \Rightarrow v_2 = \frac{v_1}{2} \text{ و } v_1 = 5 \frac{\text{m}}{\text{s}} \quad (0.25)$$

$$\rightarrow v_2 = 2/5 \frac{\text{m}}{\text{s}} \quad (0.25)$$

$$\text{الف) } W_{\text{mg}} = +mgh = 1 \times 10 \times 2 = 20 \text{ J} \quad (0.25)$$

$$\text{ب) } W_t = \Delta K = K_B - K_A \quad (0.25)$$

$$W_t = \frac{1}{2} m v_B^2 - \frac{1}{2} m v_A^2 = 0 - \frac{1}{2} \times 1 \times 25 = -12.5 \text{ J} \quad (0.25)$$

$$\text{ب) } W_t = W_{\text{mg}} + W_{f_k} \rightarrow -12.5 = 20 + W_{f_k} \quad (0.25)$$

$$\rightarrow W_{f_k} = -32.5 \text{ J} \quad (0.25)$$

۷ کار مفیدی که روی جسم انجام شده برای غلبه بر نیروی گرانشی (جاذبه زمین) بوده و به صورت انرژی پتانسیل در جسم ذخیره می‌شود؛ به طوری که وقتی جسم از ارتفاع مورد نظر رها می‌شود، این انرژی پتانسیل آزاد شده و به صورت انرژی جنبشی ظاهر می‌شود.

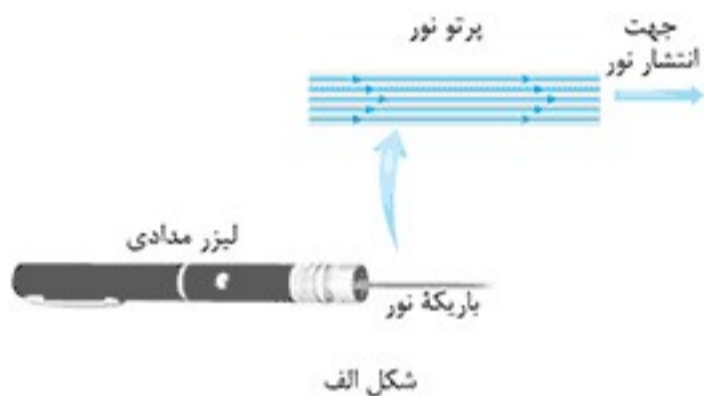
فصل ۱: فیزیک و اندازه‌گیری

مثال یک دروازه بان فوتبال، توپی را به هوا شوت می‌کند. حرکت این توپ در هوا را مدل‌سازی کنید و ساده‌سازی‌های انجام‌شده را بنویسید.

حل توپ را مانند یک جسم نقطه‌ای فرض می‌کنیم. از چرخش توپ صرف‌نظر می‌کنیم. از نیروی مقاومت هوا و سایر نیروهای مقاوم چشم‌پوشی می‌شود.

مثال با توجه به شکل روبه‌رو:

الف در این شکل چه چیزی مدل‌سازی شده است؟

ب چه ساده‌سازی‌هایی برای این مدل‌سازی به کار رفته است؟

حل

الف پرتوهای نور خروجی از لیزر

ب پرتوهای نور به صورت خطوط صاف، موازی و هم‌فاصله مدل‌سازی شده است.

نکته

مکانیک، یکی از شاخه‌های فیزیک است که در آن به بررسی حرکت اجسام و نیروهای واردشده به آن‌ها پرداخته می‌شود.

اندازه‌گیری و کمیت‌های فیزیکی

نکته

برای همه کمیت‌های فیزیکی یکای مستقل تعریف نمی‌شود، زیرا: تعداد آن‌ها بسیار زیاد است. توسط روابط فیزیکی به هم وابسته هستند.

فیزیک: دانش بنیادی

اهمیت دانش فیزیک بنیادی‌ترین دانش شالوده تمام علوم مهندسی و فناوری است.

نکته

دانشمندان فیزیک برای توصیف و توضیح پدیده‌ها از قانون، مدل و نظریه فیزیکی استفاده می‌کنند.

نکته

فیزیک علمی تجربی است و همه قوانین و مدل‌ها باید توسط آزمایش مورد آزمون قرار گیرد.

اصلاح نظریه اتمی در طول تاریخ

دالتون: مدل توپ بیلیارد

تامسون: مدل کیک کشمش

رادرفورد: مدل هسته‌ای

بور: مدل سیاره‌ای

شرودینگر: مدل الکترون

آزمون‌پذیری

نقطه قوت دانش فیزیک

اصلاح نظریه‌ها

تفاوت قانون و اصل

قانون: رابطه بین برخی کمیت‌های فیزیکی که در دامنه وسیع‌تری معتبرند. (قوانین نیوتون)
اصل: رابطه بین برخی کمیت‌های فیزیکی که عمومیت کم‌تری دارند. (اصل پاسکال)

مدل‌سازی در فیزیک

تعریف: فرآیندی است که طی آن یک پدیده فیزیکی آن‌قدر ساده و آرمانی می‌شود تا امکان بررسی و تحلیل آن فراهم شود.

تذکر کلیدی: هنگام مدل‌سازی یک پدیده فیزیکی باید اثرهای جزئی‌تر را نادیده بگیریم، نه اثرهای مهم و تعیین‌کننده را.